

**Θέματα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
Θεωρητικής Κατεύθυνσης
Γ' Λυκείου 2000**

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο

**Γιάννης Ρίτσος,
Η Σονάτα του Σεληνόφωτος
(απόσπασμα)**

[Ανοιξιάτικο βράδι. Μεγάλο δωμάτιο παλιού σπιτιού. Μια ηλικιωμένη γυναίκα, ντυμένη στα μαύρα, μιλάει σ' έναν νέο. Δεν έχουν ανάψει φως. Απ' τα δυο παράθυρα μπαίνει ένα αμείλικτο φεγγαρόφωτο. Ξέχασα να πω ότι η Γυναίκα με τα Μαύρα έχει εκδώσει δυο-τρεις ενδιαφέρουσες ποιητικές συλλογές θρησκευτικής πνοής. Λοιπόν, η Γυναίκα με τα Μαύρα μιλάει στον Νέο]:

1 Άφησε με νάρθω μαζί σου. Τι φεγγάρι απόψε!
Είναι καλό το φεγγάρι, - δε θα φαίνεται
που άσπρισαν τα μαλλιά μου. Το φεγγάρι
θα κάνει πάλι χρυσά τα μαλλιά μου.
Δε θα καταλάβεις.

5 Άφησε με νάρθω μαζί σου.
Όταν έχει φεγγάρι μεγαλώνουν οι σκιές μες
στο σπίτι,
αόρατα χέρια τραβούν τις κουρτίνες,
ένα δάχτυλο αχνό γράφει στη σκόνη του πιάνου
λησμονημένα λόγια - δε θέλω να τ' ακούσω. Σώπα.

10 Άφησε με νάρθω μαζί σου
λίγο πιο κάτω, ως τη μάντρα του τουβλάδικου,
ως εκεί που στρίβει ο δρόμος και φαίνεται
13 η πολιτεία τσιμεντένια κι αέρινη, ασβεστωμένη
με φεγγαρόφωτο,

.....
33 Το ξέρω πως καθένας μονάχος πορεύεται
στον έρωτα,

μονάχος στη δόξα και στο θάνατο.

35 Το ξέρω. Το δοκίμασα. Δεν ωφελεί.

Άφησε με νάρθω μαζί σου.

37 Τούτο το σπίτι στοίχειωσε, με διώχνει -
θέλω να πω έχει παλιώσει πολύ, τα καρφιά
ξεκολλάνε,

τα κάδρα ρίχνονται σα να βουτάνε στο κενό,

40 οι σουβάδες πέφτουν αθόρυβα

όπως πέφτει το καπέλο του πεθαμένου απ'

την κρεμάστρα στο σκοτεινό διάδρομο

όπως πέφτει το μάλλινο τριμμένο γάντι της

σιωπής απ' τα γόνατα της

43 ή όπως πέφτει μια λουρίδα φεγγάρι στην

παλιά, ξεκοιλιασμένα πολυθρόνα.

---

215 Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Α, φεύγεις; Καληνύχτα. Όχι, δε θάρθω:
Καληνύχτα.

Εγώ θα βγω σε λίγο. Ευχαριστώ. Γιατί,
επιτέλους, πρέπει

να βγω απ' αυτό το τσακισμένο σπίτι.

219 Πρέπει να δω λιγάκι πολιτεία, - όχι, όχι
το φεγγάρι -

την πολιτεία με τα ροζιασμένα χέρια της, την
πολιτεία του μεροκάματου,

την πολιτεία που ορκίζεται στο ψωμί και
στη γροθιά της

την πολιτεία που όλους μας αντέχει στη
ράχη της

με τις μικρότητές μας. τις κακίες,
τις έχτρες μας,

με τις φιλοδοξίες, την άγνοιά μας και
τα γερατειά μας, -

225 ν' ακούσω τα μεγάλα βήματα της πολιτείας,
να μην ακούω πια τα βήματα σου

227 μήτε τα βήματα του θεού, μήτε και
τα δικά μου βήματα. Καληνύχτα.

(Το δωμάτιο σκοτεινιάζει. Φαίνεται πως κάποιο σύννεφο θάκρυψε το φεγγάρι. Μονομιάς, σαν κάποιο χέρι να δυνάμωσε το ραδιόφωνο του γειτονικού μπαρ, ακούστηκε μια πολύ γνωστή μουσική φράση. Και τότε κατάλαβα πως όλη τούτη τη σκηνή τη συνόδευε χαμηλόφωνα η «Σονάτα του Σεληνόφωτος», μόνο το πρώτο μέρος. Ο Νέος θα κατηφορίζει τώρα μ' ένα ειρωνικό κ' ίσως συμπονετικό χαμόγελο στα καλογραμμένα χείλη του και μ' ένα συναίσθημα απελευθέρωσης. Όταν θα φτάσει ακριβώς στον Αη-Νικόλα, πριν κατέβει τη μαρμάρινη σκάλα, θα γελάσει, - ένα γέλιο δυνατό, ασυγκράτητο. Το γέλιο του δε θ' ακουστεί καθόλου ανάρμοστα κάτω απ' το φεγγάρι. Ίσως το μόνο ανάρμοστο νάναι το ότι δεν είναι καθόλου ανάρμοστο. Σε λίγο ο Νέος θα σωπάσει, θα σοβαρευτεί και θα πει: «Η παρακμή μιας εποχής». Έτσι, ολότελα ήσυχος πια, θα ξεκουμπώσει πάλι το πουκάμισο του και θα τραβήξει το δρόμο του. Όσο για τη γυναίκα με τα μαύρα, δεν ξέρω αν βγήκε τελικά απ' το σπίτι. Το φεγγαρόφωτο λάμπει ξανά. Και στις γωνιές του δωματίου οι σκιές σφίγγονται από μίαν αβάσταχτη μετάνοια, σχεδόν οργή, όχι τόσο για τη ζωή, όσο για την άχρηστη εξομολόγηση. Ακούτε; Το ραδιόφωνο συνεχίζει).

Ερώτηση 1η

Η «Σονάτα του Σεληνόφωτος», όπως και οι περισσότερες συνθέσεις της *Τέταρτης Διάστασης*, έχει στοιχεία θεατρικού έργου. Να τα εντοπίσετε στο απόσπασμα που σας δίνεται και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους.

(Μονάδες 15)

Ερώτηση 2η

Πώς λειτουργεί το φεγγάρι σε σχέση με τη γυναίκα και το χώρο, εσωτερικό και εξωτερικό, στον πρόλογο, στις δύο πρώτες στροφές (στίχοι 1-9) και στον επίλογο;

(Μονάδες 20)

Ερώτηση 3η

Ποιος είναι ο συμβολισμός των πραγμάτων στους στίχους 37-43 (τούτο το σπίτι ... πολυθρόνα) και με ποια εκφραστικά μέσα δίνεται

(Μονάδες 20)

Ερώτηση 4η

Να σχολιάσετε τη στάση του Νέου στον επίλογο.

(Μονάδες 25)

Ερώτηση 5η

Σε ποια χαρακτηριστικά της πολιτείας δίνει έμφαση ο Γ. Ρίτσος στους στίχους 219-227 του κειμένου και σε ποια ο Γ. Γεραλής στο ποίημα του «Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες» που ακολουθεί.

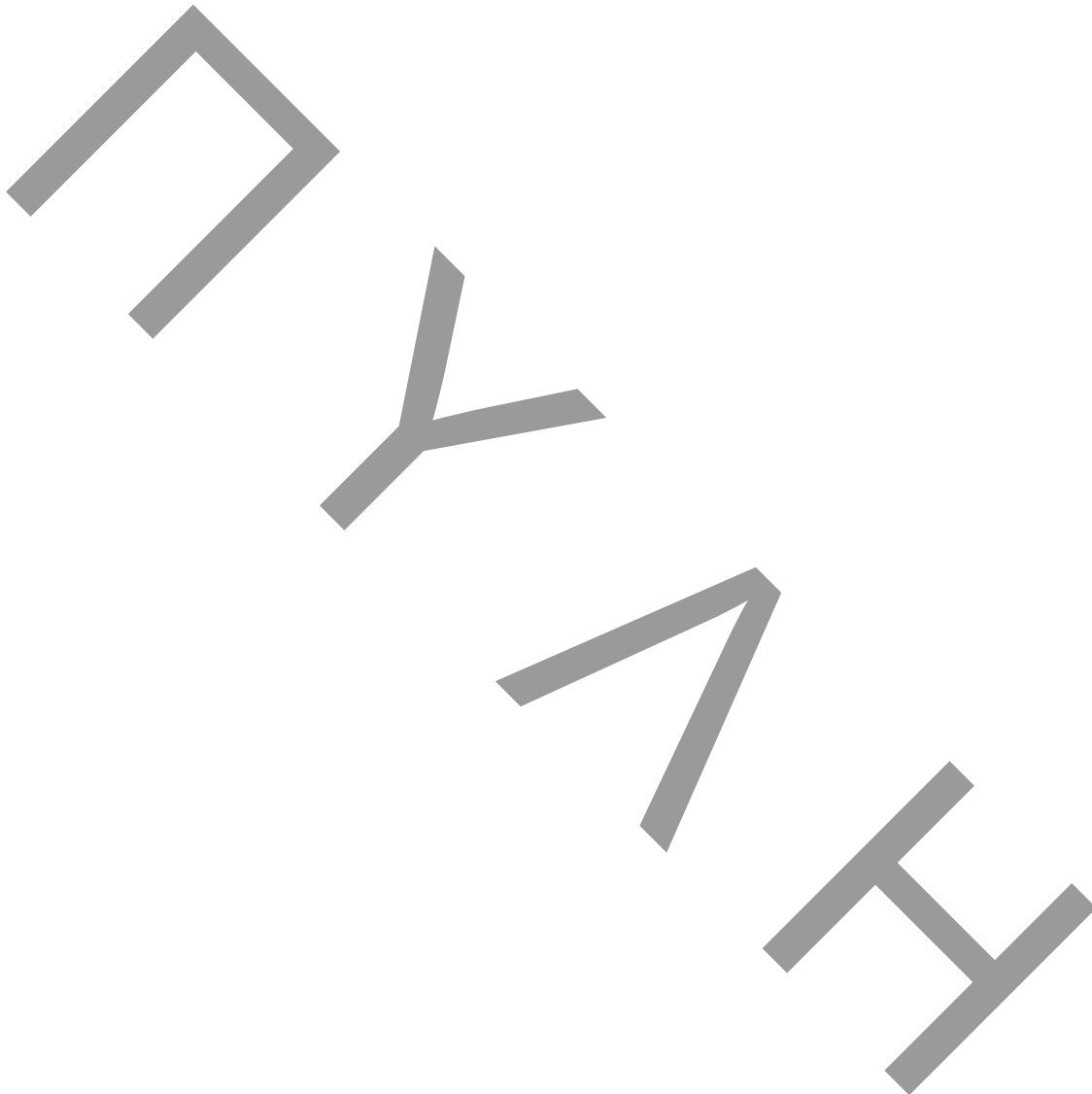
(Μονάδες 20)

Γιώργος Γεραλής, Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες (απόσπασμα)

Οι πολυάνθρωπες οι πολιτείες
ωραίες το βράδυ,
μέσα σε λάμπες πολύχρωμες
κανένα φως,
στο βουητό το αδιάκοπο
ήχος κανένας,
σε αναρίθμητα πρόσωπα
μορφή καμιά.
Ωραίες το βράδυ,
με την απέραντη μοναξιά
στο κινούμενο πλήθος,
πόση ξεκούραση,
μιλάς δε σ' ακούνε,
γένεφες κι εκείνοι ονειρεύονται,
το ποτάμι κυλά
"καθρεφτίζοντας άστρα διαλυμένα,
προσωπεία από τη μια

κι από την άλλην όχθη.

.....
Χερίά που δέρνονται μεθυσμένα,
μάτια ανεξερεύνητα, δεν τα προφταίνεις
κι οι συναντήσεις συμπτωματικές και δίχως
μιαν οποιαδήποτε συνέχεια, όπως
οι γνωριμίες στις κλινικές.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ερώτηση 1η

Η Σονάτα του Σεληνόφωτος (1956) το πρωιμότερο απ'τα ποιήματα της Τέταρτης Διάστασης εγκαινιάζει ένα πρωτότυπο ποιητικό είδος με έντονο το θεατρικό στοιχείο. Πράγματι τα δεκατρία απ'τα δεκάξι ποιήματα της συλλογής αυτής είναι «σκηνοθετημένα» και παρουσιάζουν την ίδια σταθερή αρχιτεκτονική : Ένας εκτενής δραματικός μονόλογος εκφωνείται απ'τον πρωταγωνιστή μπροστά σ'ένα βουβό πρόσωπο, ενώ η όλη σύνθεση πλαισιώνεται από ένα «σκηνοθετικό» πρόλογο και ένα «σκηνοθετικό» επίλογο σε πεζό λόγο. Στο «σκηνοθετικό» πρόλογο ορίζονται απ'τον ποιητή ο χρόνος, ο χώρος και τα πρόσωπα, ενώ ταυτόχρονα υποβάλλεται και η ατμόσφαιρα μέσα στην οποία θα ολοκληρωθεί η ποιητική σύνθεση. Με το «σκηνοθετικό» επίλογο επιχειρείται άλλοτε η προέκταση και άλλοτε η αναίρεση του μονολόγου. Παρά τη θεατρική τους όμως μορφή, τα ποιήματα αυτά δεν προσφέρονται για παράσταση, γιατί απ'τους ήρωές τους λείπει το βασικό θεατρικό στοιχείο, η δράση.

Τα θεατρικά αυτά στοιχεία συνθέτουν και τη Σονάτα του Σεληνόφωτος.

Σκηνοθετικός πρόλογος: [Ανοιξιάτικο Βράδι...Λοιπόν, η Γυναίκα με τα Μαύρα μιλάει στο Νέο]. Το τμήμα αυτό του λόγου που οριοθετείται απ'τις παρενθέσεις, λειτουργεί ως σκηνοθετικός πρόλογος του ποιήματος. Αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της όλης σύνθεσης αφού τα στοιχεία που μας δίνει μας επιτρέπουν να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη του ποιητικού λόγου. Στις σκηνικές λοιπόν οδηγίες του προλόγου η φωνή του ποιητή / αφηγητή ορίζει το χρόνο, το χώρο και τα πρόσωπα, και μας εισάγει στην ποιητική ατμόσφαιρα μέσα στην οποία θα πραγματοποιηθεί ο μονόλογος / εξομολόγηση του πρωταγωνιστή. Έτσι μαθαίνουμε ότι ένα ανοιξιάτικο βράδι (χρόνος), στο μεγάλο δωμάτιο παλιού σπιτιού (χώρος), μια ηλικιωμένη γυναίκα ντυμένη στα μαύρα (πρώτο πρόσωπο), μιλάει σ'ένα νέο (δεύτερο πρόσωπο). Απ'τα δυο παράθυρα μπαίνει ένα αμείλικτο φεγγαρόφωτο (ατμόσφαιρα του ποιήματος). Απ'τον πρόλογο λείπουν όλα εκείνα τα στοιχεία που θα προσδιόριζαν με μεγαλύτερη ακρίβεια το χρόνο, το χώρο και τα πρόσωπα. Το ποιητικό εγώ, κάνει αισθητή την παρουσία του, καθώς με τη φράση «ξέχασα να πω» προσπαθεί να προσδώσει ένα βασικό χαρακτηριστικό του πρωταγωνιστικού προσώπου. Τα δυο πρόσωπα παρουσιάζονται ανώνυμα για να προσλάβουν το χαρακτήρα συμβόλου. Ας μην ξεχνάμε ότι βρισκόμαστε στο χώρο της ποίησης, στο χώρο του καθολικού και του ανώνυμου.

Σκηνικός μονόλογος: (στίχοι 1-13 , 33-43 , 215-227). Είναι η μακρόπνοη εξομολόγηση της Γυναίκας με τα Μαύρα (πρωταγωνιστικό πρόσωπο του ποιήματος) που έχει ως αποδέκτη το Νέο. Το βουβό αυτό πρόσωπο της σύνθεσης υπάρχει για να παίξει το δικό του σημαντικό ρόλο. Είναι το πρόσωπο που υποκινεί ή και κατευθύνει ακόμα, μέσω των αντιδράσεων ή της αδιαφορίας του, την εξομολόγηση της Γυναίκας με τα Μαύρα. Ο ρόλος του αυτός αποτελεί ακόμα μια απόδειξη της θεατρικότητας του ποιήματος. Με τον μονόλογο της η Γυναίκα με τα Μαύρα μας εξομολογείται τη διάθεσή της για ζωή, μας μιλάει για τη μοναξιά της και τη φθορά του χρόνου, μας εκφράζει την ανάγκη της να ξεφύγει απ'το ρημαγμένο παρόν της και μας κάνει κοινωνούς των σχεδίων της για τη μεγάλη φυγή προς την πολιτεία. Η φράση «άφησέ με νάρθω μαζί σου» που τόσο συχνά επαναλαμβάνεται στον εξομολογητικό αυτό μονόλογο δεν είναι παρά μια παρατεταμένη ικεσία για ζωή και ελπίδα.

Σκηνοθετικός επίλογος: [Το δωμάτιο σκοτεινιάζει. ... Το ραδιόφωνο συνεχίζει]. Στον επίλογο που κι αυτός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της όλης σύνθεσης ξανακούμε τη φωνή του ποιητή / αφηγητή που σε τριτοπρόσωπη αφήγηση και σε πεζό λόγο προεκτείνει τη δράση του μονολόγου. Τώρα σε αντίθεση με τον κλειστό χώρο της εξομολόγησης η φωνή του αφηγητή μας φέρνει στον έξω χώρο. Αν το ποίημα τελειώνει με την εξομολόγηση της Γυναίκας με τα Μαύρα η εντύπωση που θα έμενε στον αναγνώστη θα ήταν διαφορετική. «Χωρίς τον επίλογο, το ποίημα θα κινδύνευε να βουλιάξει σε μια ναρκισσιστική αυτοσυμπάθεια και θα έμενε έκθετο σε ένα πληθωρικό λυρισμό» (Χρύσα Προκοπάκη). Με τον επίλογο λοιπόν δίνεται ένας άλλος φωτισμός στην ποιητική σύνθεση, ενώ ταυτόχρονα η ύπαρξή του αποτελεί και στοιχείο ποιητικής ειρωνίας καθώς δηλώνει μια απόσταση από το δραματικό μονόλογο που προηγήθηκε.

Ερώτηση 2η

Το φεγγάρι αποτελεί το σκηνοθετικό φόντο της ποιητικής σύνθεσης. Η ύπαρξη του δημιουργεί την όλη ατμόσφαιρα του ποιήματος. Είναι αυτό που συμπρώνει τη Γυναίκα με τα Μαύρα στην μακρόπνοη εξομολόγηση. Ωστόσο το βασικό αυτό μοτίβο δεν είναι σταθερό, αλλά ανάλογα με την ψυχική διάθεση της ηρωίδας, παίζει κάθε φορά και διαφορετικό ρόλο.

Στον **πρόλογο** το φεγγάρι εμφανίζεται αμείλικτο για να δημιουργήσει τη μυστηριακή εκείνη ατμόσφαιρα μέσα στην οποία θα ακουστεί η φωνή της Γυναίκας με τα Μαύρα σε μια εκ βαθέων εξομολόγηση.

Στην πρώτη στροφική ενότητα (στ.1-5) το φεγγάρι με την καταλυτική του παρουσία ωθεί τη Γυναίκα με τα Μαύρα σε μια βασανιστική διαδικασία αυτοανάλυσης, που μας κάνει κοινωνούς των πιο μύχιων σκέψεών της. (στ.1 Τι φεγγάρι απόψε!). Στο 2^ο και στον 3^ο στίχο της πρώτης στροφής βλέπουμε τη θετική επίδραση του φεγγαριού πάνω στη Γυναίκα με τα Μαύρα. Τώρα το φεγγάρι είναι καλό (στ.2) γιατί θα δημιουργήσει την ψευδαίσθηση της νιότης και τα άσπρα μαλλιά της ηρωίδας μας θα φαίνονται χρυσά (στ.3-4) κάτω από τη λάμψη του.

Στη δεύτερη στροφική ενότητα (στ.6-9) το φεγγάρι αλλάζει ρόλο. Αν στον έξω χώρο (πρώτη στροφή) μπορούσε να επιδρά θετικά, τώρα γίνεται πηγή εφιαλτικών εικόνων καθώς φωτίζει τις μνήμες του παρελθόντος, που οδηγούν στο αδιέξοδο παρόν της Γυναίκας με τα Μαύρα. Στον εσωτερικό λοιπόν χώρο το φεγγάρι αναδύει τη φθορά και το αδιέξοδο.

Τέλος στον **επίλογο** καθώς το σύννεφο κρύβει το φεγγάρι, τα πράγματα αποκτούν πιο ρεαλιστικές διαστάσεις. Όταν όμως αργότερα θα λάμψει ξανά, θα ξαναπροβάλλουν οι γνώριμες εφιαλτικές εικόνες στο εσωτερικό του μεγάλου παλιού σπιτιού.

Ερώτηση 3η

Τα πράγματα που περιγράφονται στο ποίημά μας χάνουν τη χρηστική τους ιδιότητα και αποκτούν μια άλλη διάσταση, πέρα από αυτές που τους επιβάλλει η ύλη τους. Βρίσκονται στην «τέταρτη διάσταση», έξω δηλαδή από το χώρο του πραγματικού. Σ' αυτή τους λοιπόν τη διάσταση τα φθαρμένα αντικείμενα έχουν ένα και μοναδικό σκοπό: να εκπέμπουν μνήμες του παρελθόντος. Στους στίχους 27-43 μας παρουσιάζεται ένα σκηνικό φθοράς και θανάτου, αλλά ας μη ξεγελιόμαστε. Δεν είναι τα πράγματα που καταρρέουν αλλά οι ψυχικές εντάσεις της Γυναίκας με τα Μαύρα που προβάλλονται πάνω στο σπίτι και τα

πράγματα. Είναι ο δικός της ψυχικός κόσμος που θρυμματίζεται. Η φθορά των πραγμάτων μας αποκαλύπτει τη φθορά της ηρώιδας. Η Γυναίκα με τα Μαύρα δε χρειάζεται να μας μιλήσει η ίδια για τον εαυτό της, αφήνει απλά τα πράγματα να μιλήσουν γι'αυτήν. Όλα λοιπόν τα αντικείμενα που αναφέρονται στους στίχους 37-43 αποτελούν σύμβολα φθοράς και θανάτου.

Η ατμόσφαιρα της κατάρρευσης αισθητοποιείται μέσα από διάφορα σχήματα λόγου :

προσωποποιήσεις: τούτο το σπίτι με διώχνει, γάντι της σιωπής, ξεκοιλιασμένη πολυθρόνα.

μεταφορές: το σπίτι στοιχειώσε, τα καρφιά ξεκολλάνε, οι σουβάδες πέφτουν αθόρυβα, τριμμένο γάντι, λουρίδα φεγγάρι.

παρομοιώσεις: τα κάδρα ρίχνονται σα να βουτάνε στο κενό, όπως πέφτει το καπέλο του πεθαμένου, όπως πέφτει το μάλλινο τριμμένο γάντι της σιωπής, όπως πέφτει μια λουρίδα φεγγάρι. Όλες οι παρομοιώσεις δοσμένες με το σχήμα της επαναφοράς αισθητοποιούν πιο έντονα το κλίμα της φθοράς.

Παρατηρούμε επίσης την ύπαρξη μιας σειράς λέξεων που επιβάλλουν το κλίμα της αποσύνθεσης: στοιχειώσε, έχει παλιώσει πολύ, ξεκολλάνε, ρίχνονται, κενό, πέφτουν, του πεθαμένου, σκοτεινό, τριμμένο, σιωπής, παλιά, ξεκοιλιασμένη.

Ερώτηση 4η

Ο Νέος αν και βουβό πρόσωπο, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της ποιητικής σύνθεσης. Με την παρουσία του υποκινεί την εξομολόγηση της Γυναίκας, ενώ με τις αντιδράσεις του κατευθύνει και την πορεία του δραματικού της μονολόγου. Υπάρχει για να εκφράσει τη δική του αλήθεια και τη δική του δικαιοσύνη σε αντιδιαστολή με την αλήθεια του εξομολογούμενου προσώπου.

Στον «εξυγιαντικό» λοιπόν επίλογο ακούμε ξανά τη φωνή του ποιητή / αφηγητή, που ακολουθώντας νοερά το Νέο, κάνει μια σειρά από υποθέσεις για τις πιθανές του κινήσεις. Τον φανταζόμαστε λοιπόν κι εμείς να χαμογελάει ειρωνικά, ίσως και με κάποια δόση συμπόνοιας, καθώς μόνος πια φέρνει στο νου του ό,τι προηγήθηκε. Φαίνεται ότι τίποτα απόσα άκουσε δεν τον άγγιξε. Αντίθετα νιώθει ένα αίσθημα απελευθέρωσης, καθώς απομακρύνεται από το χώρο του παλιού σπιτιού μέσα στο οποίο συντελέστηκε η οδυνηρή εξομολόγηση. Σε λίγο, όταν θα φτάσει στον Άη Νικόλα, εκεί που η Γυναίκα ήθελε να πάνε μαζί, για να αγναντέψουν την πολιτεία, το ειρωνικό του χαμόγελο θα γίνει γέλιο, ένα γέλιο δυνατό και ασυγκράτητο. Κι όμως το γέλιο του αυτό δε θα φανεί καθόλου ανάρμοστο. Και γιατί άλλωστε; Ο Νέος δεν έχει καμιά σχέση με τον αποπνικτικό κόσμο της Γυναίκας με τα Μαύρα. Η ηλικία του δεν του επιτρέπει να νιώσει τις υπαρξιακές αγωνίες της, ούτε να καταλάβει το τρομακτικό της αδιέξοδο. Τα νιάτα είναι πολύ μακριά από'όλα αυτά. Όταν σταματήσει το καθόλου ανάρμοστο αυτό γέλιο, ο Νέος θα σοβαρευτεί και θα εκστομίσει τη μοναδική φράση που ακούγεται από το στόμα του μέσα στο ποίημα: «Η παρακμή μιας εποχής». Η αλαζονεία και η ελαφρότητα της νιότης θα σταθούν εμπόδιο στο να κατανοήσει τη συντριβή ενός ανθρώπου και την απεγνωσμένη του θέληση να κρατηθεί στη ζωή. Για πολλούς βέβαια η φράση αυτή αποτελεί και το κλειδί της ερμηνείας του ποιήματος. Έχοντας ως αφετηρία την αριστερή κοσμοαντίληψη του Ρίτσου, ακούει τη φωνή του ποιητή να καταγγέλλει τη φθορά του παλιού αστικού κόσμου, όπως απεικονίζεται μέσα από τα τραγικά αδιέξοδα της Γυναίκας με τα Μαύρα. Πιστεύοντας πια ότι με τη βαρύγδουπη αυτή φράση έχει ξεμπερδέψει από κάθε προβληματισμό που του δημιουργήθηκε, θα θελήσει να απελευθερωθεί κι από το τελευταίο απομεινάρι που τον συνδέει με την εξομολόγηση της Γυναίκας. Θα

ξεκουμπώσει λοιπόν το πουκάμισό του που με τόση τρυφερότητα του το είχε κουμπώσει η Γυναίκα και θα τραβήξει ήσυχος πια το δρόμο του για την πολιτεία, που αντιπροσωπεύει τη ζωή. Γι'αυτόν η πολιτεία δεν αποτελεί όνειρο φυγής, αλλά ένα πραγματικό χώρο μέσα στον οποίο ζει και κινείται. Ο Νέος, που είναι κι αυτός προσωπίο του ποιητή, εκφράζει τη θέληση του Ρίτσου για ξεγνοιασιά και ανεμελιά, για μια ζωή μακριά απ'τα βάσανα του στοχασμού.

Ερώτηση 5η

Η πολιτεία του Ρίτσου έχει χέρια ροζιασμένα γιατί είναι η πολιτεία του μεροκάματου, ορκίζεται στο ψωμί και στη γροθιά της, μας αντέχει όλους στη ράχη της με τις μικρότητές μας, τις κακίες μας, τις φιλοδοξίες, την άγνοιά μας και τα γηρατιά μας. Σ'όλη την εξέλιξη του ποιήματος, αυτή η πολιτεία λειτουργούσε ως ο αντίποδας του παλιού σπιτιού, που τον χαρακτήριζε η μοναξιά, η φθορά και η οσμή του θανάτου. Για τη Γυναίκα με τα Μαύρα αποτελούσε εξάλλου τη μοναδική ελπίδα για ζωή. Αυτή λοιπόν η πολιτεία, όπως τη σκιαγραφεί ο Ρίτσος, μέσα από μια σειρά συμβολισμών, έχει σαφή αριστερό προσανατολισμό. Είναι η πολιτεία των εργατών που διεκδικούν δυναμικά τα δικαιώματά τους και ταυτόχρονα ο χώρος εκείνος που μπορεί να μας εντάξει όλους - πέρα απ'τις οποιεσδήποτε διαφορές μας - μέσα στη δική του ολότητα. Μια τέτοια πολιτεία αποτελεί σύμβολο συμμετοχής στο κοινωνικό γίγνεσθαι και γίνεται η απάντηση στα αδιέξοδα του ατομισμού. Τα μεγάλα της βήματα εκφράζουν την αποφασιστική της πορεία προς το ελπιδοφόρο αύριο. Αντίθετα «οι πολυάνθρωπες πολιτείες» του Γεραλή στέκουν σκοτεινές μέσα στις πολύχρωμες λάμπες τους, βουβές μέσα στο αδιάκοπο βουητό τους, απρόσωπες αν και κατοικούνται από πολυάριθμα πρόσωπα. Στις πολιτείες που μας περιγράφει ο Γεραλής η αλλοτρίωση είναι πλήρης. Ότι τις χαρακτηρίζει είναι η μοναξιά και η αδιαφορία. Η επικοινωνία σε τέτοιες πολιτείες είναι αδύνατη και οι όποιες σχέσεις επιπόλαιες και επιφανειακές. Ο Γεραλής στο ποίημα του αυτό, δεν κάνει τίποτα περισσότερο απ'το να μας περιγράφει την καθημερινότητα στις σημερινές απρόσωπες μεγαλουπόλεις.